Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 58 (65) Vilnius, šeštadienis, 1929 m. lapkričio mėn. 22 d. II metai.

VILNIAUS RYTOJUS

Lietuvių visuomenės, politikos ir literatūros iliustruotas laikraštis.

Išeina trečiadieniais ir šeštadieniais.

REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Šv. Jono g-vė Nr. 8—1. Redakcija priima nuo 10 iki 12 val. Administracija priima 9— 2 val. po pietų.

REDAKCIJA straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintas korespondencijas ir smulkesnius straipsnius naikina. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams—4 auks., pusei metų—2 aks. 3 mėn.—1 auksinas. Atskiro numerio kaina 10 skat. **Užsienyje metams 1 doleris.** Užsisakyti galima nemažiau kaip 3 mėnesiams.

Mūsų redaktoriaus byla.

Šio mėnesio 18 dieną rytą eidamas pro Vilniaus teismų rūmus, netikėtai pamačiau jau duryse, dabartinį „Vilniaus Rytojaus" redaktorių, p. Julių Naviką. „Spaudos bylą šiandien turės — pamaniau. Nutariau užeiti ir persitikrinti. Pasirodo, iš tiesų Apygardos Teismo dienotvarkėj įtraukta šio senelio byla. Užmiršęs visus dienos reikalus, nutariau pirmą kartą pasiklausyti, kaip bus teisiamas mūsų laikraščio redaktorius.

Štai skambutis praneša, jog artinasi teismas. Visi surimtėja. Teisėjai, prokuroras ir sekretorius užima savo vietas. Teismo pirmininkas patikrina liūdininkus ir kitus reikalingus šiai bylai asmenis. Pasirodo vienas lietuvių kalbos vertėjas ir spaustuvės vedėjas neatvyko.

Paskaitomas kaltinamasis aktas. Paaiškėja, kad J. Navikas yra kaltinamas už straipsnį „Mūsų padėties rimtumas", kuris tilpo dar 1928 m. rugsėjo 28 d. jo redaguojamo „Kelio" 38 n-ry. Teisme garsiai skaitomi lietuviškai šie žodžiai: „Ir tik susidėjus su lenkais, lietuvių tauta užsikrėtė palaidumu ir dezorganizacija nuo ko galutinai, amžiams bėgant, sumenkėjo ir tik pereitame šimtmetyje vėl pradėjo busti iš gilaus letargo, miego. Bei ir tuomet mūsų vadinamieji „broliai" migdė mūs kiek galėdami, o nieko nejmanydami, juokėsi iš mūsų atgimimo, tyčiojosi prasivardžiuodami mus ir net gi vadindami išdavikais vien už tat, kad nenorėjome jiems toliau vergauti ir būti pastumdėliais".

Teismas aiškina J. Navikui, kad šioje ištraukoje esąs kurstymas lietuvių prieš lenkus. Prokuroras trumpai prašo bausti baudžiamojo kodekso 129 §.

Ima kalbėti J. Naviko gynėja. Ji visų pirma aiškiai pabrėžia, kad minėtai straipsnio ištraukai negalima visai esą prikišti kurstymo lietuvių prieš lenkus. Anot jos, kurstymas galėtų būti tik tada, jei būtų raginama keršyti, grūmoti, arba kaž ką daryti prievartos (gwałt) keliu. To gi minėtuose žodžiuose visai nėra. Tam paremti gynėja perskaito atatinkamą ilgoką teisių straipsnį. Po to gynėja vėl aiškina, kad minėtoj ištraukoj negalima įžiūrėti prasikaltimo dar ir iš to atžvilgio, kad ten kalbama apie senus laikus, kurie su dabartimi neturi nieko bendro. „Ar gi galima būtų — sako gynėja — kaltinti tą, kuris dabar imtųsi net faktais įrodinėti, kad prieš šimtus metų lenkų tautoje dėjosi nepagirtinų dalykų?" Gale gynėja padaro išvadą, kad esą negalima panašiame dalyke kaltinti „Kelio" redaktoriaus J. Naviko — ir prašo jį visai išteisinti.

Teismas išeina pasitarti.

Pagalios skaitomas teismo nutarimas, kuriuo buvęs „Kelio" redaktorius J. Navikas už aukščiau minėtus žodžius pripažįstamas kaltu ir nuteisiamas vieną mėnesį kalėti.

V.

— Anglų parlamente vyriausybė pareiškė, kad Rusija skolinga anglams apie 4 milijardus aukso rublių. Nenuostobu, kodel bolševikai, prisidengią gražiais obalsiais nenori mokėti savo skolų.

— Sovietai skiria Anglijon pasiuntiniu Sokolnikovą, žibalo sindikato pirmininką. Šis paskyrimas rodo, kad bolševikai siekis prie kuo didžiausio prekybos santykių išplėtimo.

— Atlanto vandenyne siaučia smarkios audros; laivams gręsia didelis pavojus.

Vilniaus klausimu.

Nesenai minėjome, kad Lenkijos užsienių reikalų ministerijos Rytų skyriaus viršininkas p. Hołówko viešėdamas Rygoje davė lietuvių žurnalistui pareiškimą. Jame tarp kitko buvo pasakyta, kad Lenkija Vilniaus atžvilgiu *neturinti jokio plano*. Tuo tarpu didžiausio ir rimčiausio vokiečių laikraščio „Berliner Tageblatt" Kauno korespondentas praneša, kad „Lenkijos U.R.M. Rytų skyriaus viršininkas p. Hołówko, kuris dabar yra Rygoje, kalbėdamas su lietuvių korespondentų, pareiškė, kad lietuvių pasiūlymai užmegsti prekybos santykius nėra realūs. Tų pasiūlymų dalį galima būtų priimti, jei Lietuva sutiktų užmegsti konsularinius santykius. Vilniaus klausimas negali kenkti, nes Lenkija yra pasiruošiusi jį, kaipo atvirą klausimą (da Polen bereit sei, sie als offene Frage anzuerkennen) ir ateičiai palikti, kaipo ginčą".

Del to vokiečių laikraščio pranešimo, lenkų endekų spauda kelia triukšmą, reikalaudama išaiškinti kompetentingų veiksnių, kaip iš tiesų yra kalbėjęs p. Hołówko. Kartu tos pakraipos lenkų spauda primena, kad kaip garsioj 1927 m. XII 10 d. Tautų Sąjungos rezoliucijoj, kur sakoma, kad,

„Taryba pareiškia, jog ta rezoliucija nė kiek neliečia klausimų, kuriais abiejų Vyriausybių pažiūros skiriasi", taip ir vėlesnis lenkų-lietuvių ginčo referentas, Olandų ministeris p. Von. Blocklandas savo pranešime pravedęs panašią mintį.

Iš viso to išeina, kad Vilniaus klausimas iki šiolei vis dar neišspręstas, pasilieka atviras.

Dar apie Lietuvos politiką.

(Iš laikraštininkų pasikalbėjimo su Dr. Zaunium.)

Siekdama savo užsienių politikos idealų, Lietuva pirmiausia turi stiprėti viduje, t. y. palaikyti gerą vidaus tvarką, šviesti savo gyventojus, ugdyti jų tarpe vieningą nusistatymą ir platų savo tautos reikalų supratimą. Tai yra pagrindas, kuriuo galima pasiremti politiniuose ir diplomatiniuose santykiuose su kitomis valstybėmis. Tų santykių stiprinimas ir plėtimas yra užsienių reikalų ministerijos pirmasis uždavinys.

Savo santykiuose su užsieniais mes turime siekti, kur tik galima, gero sugyvenimo su visais savo kaimynais, tačiau *gindami visu stropumu kiekvieną savo teisėtą reikalavimą*. Man atrodo, kad santykiuose su užsieniais geriausias kooperavimo, sugyvenimo, o kartu ir kovos už savo teises metodas yra mūsų užsienių politikos aiškumas ir nedviprasmiškumas. Mano nuomone, iš pusiau ištartų, ar tiktai duotų suprasti minčių ir nusistatymų mažai valstybei gali būti tik nuostolių; pirmiausia jau todėl, kad neaiškumai mums priešingai nusistačiusių jėgų visuomet yra išnaudojami įtarimams, piktų gandų skleidimams ir tuo pačiu duoda geriausios medžiagos mums kenksmingai propagandai, kuriai atremti maža valstybė ne visada gali turėti pakankamai stiprų aparatą. Aiškiai parodę savo užsienių politikos linkmę, mes, tiesa, turėsime daug priešų, kurių mums ir taip netrūksta. Bet, kita vertus, įsigysime ir vieną kitą draugą. Lietuva privalo vesti tik lietuvišką užsienių politiką. Kiekvienos valstybės užsienių politiką, tuo labiau Lietuvos, pirmoje eilėje nustato ne tas ar kitas asmuo, o gyvieji tautos reikalai. Todėl svarbiausias kiekvieno užsienių reikalų ministerio uždavinys yra gyvai justi tautos pulsą.

Aplink Seimą.

Lapkričio 19 d. Varšuvoje įvyko didelis vyriausybės šalininkų susirinkimas, kuriame dalyvavo daugiau 2000 žmonių. Tame susirinkime ilgą prakalbą yra pasakęs Lenkijos ministerių pirmininkas p. Switalski's. Savo prakalbos pradžioje p. Switalski's nurodė, kad dabartinė konstitucija yra pripuolamas padaras; ją tveriant Seime grūmėsi nepalankūs marš. Pilsudskiui dešinieji su kairiaisiais, kurie tuomet buvo stačiai sužavėti juo; dešinieji, prisivengdami, kad marš. Pilsudskis neliktų prezidentu, dėjo visas pastangas seimo galios praplėtimui, kairieji negalėjo tam priešintis, nes tai sutiko ir su jų parlamentarizmo pažiūromis. Gyvenimas parodė, kad konstitucija nevykusi; ją reikia keisti ta prasme, kad sustiprinus Prezidento ir vyriausybės reikšmę valstybės gyvenime. Tačiau seimas nenorjs siaurinti savo teisių. Opozicija seime griebiasi visų priemonių, kad tik vilkinti konstitucijos reviziją, nors pats seimas prarado ryšį su plačiomis gyventojų masėmis. Toliau p. Switalskis, palyginęs Lenkijos seimą su Prancūzijos ir Anglijos parlamentais, priėjo išvados, kad Lenkijos seime jokiu būdu negalima sudaryti pastovios daugumos ir pastovios vyriausybės. Todel ir reikia, anot jo, atiduoti valdžią į stiprias rankas, kurios valdytų ir tvarkytų šalį. To galima pasiekti be sukrėtimo, jei seimas pripažins ir supras iškeltą šį dėsnį. „Tačiau, jei sutiksime — baigia p. Switalskis — užsispyrimą ir nenorą, negalėsime išvengti didesnio trynimosi. Neišsižadėsime kovos įgyvendinti mūsų svarbiausį sumanymą net ir tuomet, jei nesurasime seime daugumos, kuri paremtų konstitucijos revizijos klausimą. Toje kovoje pergalėjimas priklauso nuo mūsų. Marš. Pilsudskio šalininkai, jojo vedami, sugebės nugalėti visus sunkumus, ir konstitucijos reviziją atliks."

Po to, berods, reikia laukti svarbių įvykių. Jų butų galima išvengti, jei seimas nusileistų vyriausybei ir pat imtųs svarstyti bebekų patiektą konstitucijos pakeitimo sumanymą. Tačiau sprendžiamuoju momentu gali atsirasti ir netikėta išeitis iš susidariusios painiavos. Mes ne kartą tai matėme ir niekas nesistebėjo, išskyrus gal tik vilniškius monarchistus.

POLITIKOS APŽVALGA.

Vokietijoje. Po Strezemano mirties eina smarki kova tarp partijų. Dabar Vokietijos parlamente didžiumą sudaro liaudies, „centro" (katalikai) ir socialdemokratų partijos. Kuomet šis blokas tvėrėsi, visi buvo tos nuomonės, kad jis ilgai neišsilaikys; tačiau apsivylė. Dabar vokiečiai tautininkai pradėjo varyti smarkią agitaciją prieš dabartinį bloką, privedė prie plebiscito del Jungo plano ir bendrai siekia sudaryti parlamente naują bloką, kurian įeitų jie, liaudies ir centro partija. Reikia pripažinti, kad vokiečių tautininkams jų darbas kol kas sekasi. Centre jau pasigirdo balsų, kad metas jau mesti bičiuliautis su socialistais; liaudies partija taipogi svyruoja, nes ir ji nepatenkinta socialdemokratais. Jei tautininkams pasiseks galutinai išstumti socialdemokratus iš valdžios ir patiems užimti jų vietą, tai reikia laukti, kad Vokietijos užsienio politika nueis kitais keliais. Jau dabar vienas centro partijos vadų pralotas Kaas yra pareiškęs, tiesa švelnioje formoje, kad vokiečiai ateityje nesivaržys reikalauti ne tik rytų sienų pertvarkymo, bet ir vakarų su Prancūzija. Kaaso pareiškimai tiesiog talko į Versalės sutartį.

Lenkijos seimas, kaip žinome, paleistas 30 dienų. Seimo paleidimo priežastis—mažas nesusipratimas del karinikų atsilankymo seimo prieangyje. Bet, iš tikrųjų, ne tame glūdi vyriausybės ir seimo nesusipratimų priežastys. Senai, dar prieš gegužės perversmą, endel'ai seime kėlė balsą, kad, girdi, reikia pakeisti dabartinę konstituciją. Tuomet seime jie ir vyravo ir norėjo konstituciją taip pakeisti, kad pilnais valstybės šeimininkais būtų vieni lenkai, o jų tarpe pirmais jie — endekai. Tačiau jų planai žlugo, seimas po gegužės perversmo nustojo reikšmės. Susirinkęs naujas seimas atsargiai žingsnis po žingsnio ėjo prie prarastos reikšmės atvadavimo, ir tai jam dalinai pasisekė. Tuomet seime pradėjo vis garsiau kalbėti apie konstitucijos pakeitimą šių dienų vyriausybės šalininkai *bebekai*. Jie nori sustiprinti valstybės prezidento ir vyriausybės valdžią seimo sąskaiton. Tokiam sumanymui karštai priešinasi endekai, pepeesai ir visos taip vadinamos valstiečių partijos, kurios kartu sudaro seime didžiumą. Vyriausybė, matydama, kad seime geruoju savo sumanymo nepravesianti, seimą paleido 30 d. Per tas dienas abi pusės stengiasi visuomenės nuomonę pakreipti savo pusėn. Bebekai daro visa, kad suskaldžius endekus ir pepeesus. Nesenai buvo sukviestas Krokuve geležkelių mašinistų susivažiavimas, kuris pasisakė už vyriausybę. Varšuvoje buvo labai iškilmingas katalikų studentų, kurie palaiko vyriausybę, kongresas. Nesnaudžia, žinoma, ir opozicija. Žodžių abi pusės per tas dienas veda nematomą, bet labai įtemptą darbą. Neužilgo seimas susirinks į posėdžius ir pamatysime, kiek jojo ūpas bus atslūgęs. Daug kas laukia svarbių įvykių. Mums nuo to nei šalta nei šilta.

— Švedijos sostinėje Stokgolme posėdžiauja komunistų kongresas, kurie neina išvien su rusais bolševikais.

— Vulkanas Santa Marija jau palaidojo 700 žmonių. Vulkanas jau aprimsta.

— Netolimoj ateityj prancūzų ministeris pirmininkas Tardieu vyks Italijon aplankyti karaliaus ir Mussolini.

Į NAUJUS SKAITYTOJUS.

Kas užsisakys „Vilniaus Rytojų" 1930 metams dar lapkričio mėnesį ir atsiųs prenumeratą, tas gaus mūsų laikraštį ištisą gruodžio mėnesį DOVANAI.

Naujus skaitytojus prašome pasiskubinti užsirašyti „Viln. Ryt."

ADMINISTRACIJA.

Vatikanas dabar.

Nauja Popiežiaus valstybė yra mažiausia, o vienok galingiausia pasaulyje. Kaip žinome, nauja valstybė atsirado pasirašius šių metų vasario mėn. taip vadinamąją Laterano sutartį tarp Apaštališkojo Sosto ir Italijos. Sutartis galutinai patvirtinta gegužės 27 d. Vatikano valstybės plotas lygus didesniam sodžiaus ūkiui. Be to jam priklauso kai kurios bazilikos ir rūmai, išmėtyti Ryme ir už Rymo ribų, jie naudojasi taipogi eksteritorijalumo teisėmis. Vatikano valstybėje priskaitoma apie 500 piliečių: kardinolų, pralotų ir kunigų ir tarnų su jų šeimynomis. Šv. Tėvas yra neribotas tos valstybės valdovas. Dvasinė valdžia atiduota generaliniam vikarui; pasaulinė valdžia— į gubernatoriaus rankas, tvarką viduje palaiko žandarmerija iš šveicarų ir rūmų gvardija.

Atgavus nepriklausomybę, Popiežiaus valstybėje tuojau prasidėjo naujas gyvenimas. Pradėta tuojau statyti gelžkelio stotį, kurią manoma sujungti su Italijos gelžkeliais; neužilgo bus įrengta stotis aeroplanams; įtaisyta telefonai, telegrafas ir paštas; išleisti savo pačto ženklai (markės); šiuo metu pradėta darbai prie radio stoties įrengimo; čia darbuojasi inžinieriai amerikiečiai, kurie susirūpinę įkarti galingiausią radio stotį, kad jį būtų girdima visame pasaulyje.

Kartu su vidujinėmis atamainomis įvyko ir išorinės. Su Italija padarytas konkordatas ir pradėti diplomatiniai santykiai; Italijos vyriausybė pažadėjo panaikinti civiles sutuoktuves ir įvesti tikybos mokymą pradžios ir vidurinėse mokyklose; prie Italijos karaliaus paskirtas nuncijus ir į Vatikaną — Italijos pasiuntinys.

Šias visas atamainas nevieni katalikai sutiko dideliu džiaugsmu. Ir nekatalikai pasveikino Popiežių. Tik bolševikai ir komunistai šnairuoja ir negali apsiprasti su šiais įvykusiais faktais. Popiežių nepriklausomybė dar labiau iškėlėjų reikšmę viso pasaulio akyse. Nors Vatikano valstybei trūksta fizinės galybės, bet jos moralė galybė neginčijama. Popiežių balso klauso 300 milijonų žmonių visose pasaulio dalyse.

LIETUVOJE TVARKOMA KARIŲ KAPAI.

Lietuvoje karių kapams tvarkyti yra paskirta tam tikra komisija, kuri jau veikia keletą metų. Ji tvarko Lietuvos žuvusiųjų ir mirusiųjų karių ir net savo priešų kapus. Taip pat tvarkomi ir lenkų karių kapai Nepriklausomos Lietuvos teritorijos dalyje.

Įdėtame vaizdely matome Daugirdiškių kaimo (Trakų apskrit.) lauke prie Lietuvos karių kapų ir žuvusio 1920 m. X-18 dn. lenkų kareivio Stanislovo Cidzevič'io gražiai sutvarkytą kapą (vidurinis). Taipogi sutvarkyti lenkų karių kapai Varėnoje ir kitose vietose.

Šv. Tėvo pagerbimas

Vatikano rūmų salėje Benedizioni, esant Šv. Tėvui, įvyko lapkričio 5 d. akademija, pašvęsta Popiežiaus 50 m. kunigavimo jubiliejaus pagerbimui. Akademijos metu buvo Propaganda Fide auklėtinių prakalbos, pasakytos 30 įvairiomis kalbomis. Per pertraukas auklėtiniai pagiedojo muzikos klasikų kūrinius.

Toje akademijoje dalyvavo dvidešimts kardinolų, diplomatinis korpusas ir daug žymių asmenų. Po prakalbų Šv. Tėvas, įmdamas pagrindan Šventojo Rašto žodžius: *„Kiekviena kalba šlovina Tave, Viešpatie,"* prabilo į Propaganda Fide seminarijos auklėtinius, nurodydamas didelę svarbą, kurią Sutvėrėjas skiria žmonijos kalboms, ir kartu ragindamas juos uoliai mokintis jų, kad neliktų ganytojais — nebyliais.

Iš Tverečiaus padangės.

Ūkininkų būklė.

Šių metų derlius daug geresnis, negu pernai. Bet ūkininkų būklė vistiek sunki, jo prekės visai pigios, o reikalų daugybė. Pav., rugių pūdui mokama 3,50 sk. iki 4 auks., bulvių 70 sk., karvės irgi visai pigios, — už 200 auks. galima gera karvę pirkti. Pereitais metais ūkininkai turėdavo gero pelno iš linų; už gerų linų pūdą mokėdavo net 50 auks., o šiemet kainos visai nukrito; už pūdą linų mokama nuo 5 iki 20 auks. bet ūkininkai nenori tikėti, kad būtų tokios žemos kainos užrubežyje. Bet nuvažiavę į Adutiškį ar į Vidžius, kur eina didesnė prekyba linais, įsitikina, kaip žmonės patys nerka ir siūlo savo linus vieninteliams pirkėjams — žydams. Šiems gi nėra reikalo mokėti aukštos kainos. O ūkininką verčia parduoti gyvas reikalas.

Todel būtų pageidaujama, kad Lietuvių Ūkio Dr-ja įsteigtų savo punktus Adutišky ir Vidžiuose. Tiesa, ne lengvas čia yra darbas ir reikalauja gerų specijalistų žinovų, bet kol savų neturime, man rodos, galima būtų susitarti su linų prekybos firmomis, kurios galėtų atsiųsti savo žmogų žinovą, bei instruktorių, ir supirkti linus; tuomet jų kainos žinoma turėtų pakilti. Nauda ūkininkams iš to būtų didelė. Nors prekyba reikalauja daug pinigo, bet ūkininkai pasitikėtų savo Ūkio Dr-ja ir galėtų duoti savo prekes be pinigų trumpam laikui. Tiesa, Ūkio Dr-ja ne prekybos įstaiga, bet patarpininkauti galėtų. Reikia neužmiršti, kad ūkininkui nepakanka mokėti gerai išauginti javus ir gyvulius, bet reikia surasti rinka, kur jis galėtų parduoti gera kaina, nes be pinigo ir savo ūkio pakelti negalės.

Lietuvių Ūkio Dr-jos vicepirmininko p. St. Šopko rūpesniu šiemet Ūkio Ratelių Pivoruose ir Kukutėliuose užvesti bandymo laukeliai rugiams, kviečiams ir pievoms. Be to, prie Kukutėlių Ūkio Ratelio įsteigta javų valymo punktas ir susipratę ūkininkai jam neša javus nuo visokių piktžolių valyti. Nustatyta visai pigi kaina už valymą: Ūkio Ratelio nariui po 8 sk. už 16 klg. (už pūdą), ne nariui dvigubai. Taipogi įsteigta cemento išdirbiniams dirbtuvėlė. Joje gaminami „pustokai" ir čerkos stogams. Namai iš „pustokų" sveiki gyventi ir ne brangesni už medinius, juo labiau, kad miško priseina pirkti už keliasdešimts kilometrų. Stogai iš čerpių tuo geresni, kad mokama mažesnis draudimo mokestis (strakuvka). Tokio stogo 1 kvadr. metras sveria 16 klg. ir kainoja apie 3 auks. Kiek teko girdėti, neturtingesni ūkininkai gali gauti ir išmokėjimui.

Šiemet mūsų valsčiaus sodžiai, kurie stovi prie viešojo kelio. Tverečius, Bukliškė, Andrejevka ir Kukutėliai)išgrįsti akmenimis. Žmonės šiek tiek turėjo uždarbio, bet paskutiniu laiku jau kelintas mėnuo negauna užmokesnio. Trūksta, sako, pinigų valdžios kasoje.

Sunki visų ūkininkų būklė, bet dar sunkesnė tų, kurių ūkiai karo metu buvo sunaikinti. Trobėsių atstatymui valdžia buvo pradėjusi šelpti pinigais ir medžiaga. Tas šelpimas toli gražu neaprūpino žmonių trobėsiais, bet vistik buvo šis tas, — daugiau negu nieko. Žmonės tikėjosi, kad bus duodamos pašalpos, išėjo visai kitaip. Tai buvo ne pašalpos, bet paskolos. Dabar reikalaujama iš žmonių grąžinti ir dar su nuošimčiais

Švietimas.

Šiemet turime privatinių „Ryto" mokyklų tik 2. Pernai turėjome dar 4. O 1923 m. turėjome 13. Jomis visas valsčius buvo nusėtas, lyg žvaigždėmis, kurios šviečė į sodiečio samanotas lūšneles ir šildė mažų vaikelių sielas.

Dabar turime 9 valdiškas mokyklas (Šiemet įsikūrė3); jose vietomis ir katekizmo mokoma lenkiškai. Mūsų valsčiuje yra arti 6000 lietuvių.

Sakalėlis.

— Čekoslovakijoje vis dar negali susidaryti vyriausybė; krizis tęsiasi jau tris savaites.

— Mirė vokiečių ekskaizerio sesuo Viktorija Zubkovienė, kuri buvo ištekėjusi už rusų emigranto. Jos vyrą laidotuvių metu policija suėmė.

Dydysis Lietuvos Kunigaikštis Keistutis.

(1315 — 1382).

Keistutis — Didysis Kunigaikštis.

Prieš, negu aprašinėti Keistučio tapimą vyriausiu visos Lietuvos valdovu ir pagalios jo tragingos mirties faktus, reikia pažvelgti į bendrą mūsų tėvynės tuo laiku padėtį.

Gediminas prieš savo mirtį (krito viename kruviniausių mušių su kryžiuočiais ties Veliona 1341 m.), rodosi paskyręs — tikrai, dėja, apie tai nežinome— savo įdėdiniu jauniausį sūnų (kurs gal už tai, kad buvo visų jauniausis, gavo vardą Jaunučio), Jaunutis tuoj po tėvo mirties 1341 m. pasiskelbia Didžiuoju Kunigaikščiu. Valdo jis betarpiai Lietuvos centrą — Vilnių, Ašmeną, Ukmergę, Braslavę ir t.t. Vyresni broliai tam nepriestarauja, iš to matyt, kad iš tikro tokio būta Gedimino noro.

Tačiau greit paaiškėjo, jog Jaunutis netinka tokiai atsakomingai vietai užimti. Trūksta jam brolių ir bajorų tarpe orūmo ir, kas svarbiausia prityrimo ir sumanumo.

Lenkai, o ypač kryžiuočiai pastebėję, kad Lietuvos vairas pateko į silpnas rankas, skuba tuomi pasinaudoti.

Lenkai pradeda pulti Liubartą — Pietų Lietuvos Kunigaikštį, Kryžiuočiai — Vakarų Lietuvą. Tuomet du gabiausiu Gedimino sūnu — Keistutis ir Algirdas (pirmas lig šiol valdęs Žiemaitiją, antras Vitebsko kunigaikštiją ir Krėvės kraštą) — matydami savo tėvynei didį pavojų ir suprasdami Jaunutį perdaug silpną, kad galėtų pajėgti apginti Lietuvą, nutarė iškelti jį iš Vilniaus ir patiems stoti Lietuvos priešaky.

Šis sumanymas buvo įvykintas 1345 m., vadinas, po ketverių Jaunučio valdymo metų.

Algirdas tampa pakeltas vyriausiu visos Lietuvos valdovu, kurio visi broliai ir šiaip kunigaikščiai privalo klausyti; Keistutis gi užima ypatingą, iki šiam laikui Lietuvoje nežinomą, poziciją — Didžiojo Kunigaikščio sandraugoj. Didysis Kunig. be Keistučio nieko svarbesnio nedaro, o ką abudu užkariauna dalinasi pusiau.

Buvo tai nepaprasta Dievo Apveizdos malonė Lietuvai, apgultai iš visų pusių galingų priešų, tykojančių jos pražūties (ir tai greitos), kad dalykai virto taip, o nekitaip. Algirdas — sumanus tvarkytojas ir valdovas, Keistutis — drąsus ir akylas vadas-karžygis.

Vienas antrą šelpdami ir iš vieno eidami, juodu ne tiktai kad nenustojo nė vieno, tėvo palikto, žemės sklypelio, bet dar Lietuvą praplatino.

Bet 1377 m. Algirdas miršta Vilniuje ir čia pat sudegintas stabmeldžių papročiu ant aukšto laužo, šarvuotas, su karo žirgu ir t.t. Vaidilos, aplinkui stovėdami ir mėtydami į ugnį lokių ir lūšių nagus (tikėta, kad keliaunant po mirties į dangų reikės lipti į labai aukštą ir statų kalną, tai jais bus galima užsistverti), raudomis garbino ir garsius ir didžius darbus.

Mirdamas Algirdas paliko 12 sūnų. Mylimiausias buvo Jogaila. Sutikus Keistučiui, kuriam teisėtai priklausė Didžiojo kunigaikščio paukštis, Jogaila, sulig Algirdo noro, liko paskirtas aukščiausiu Lietuvos valdovu. Keistutis gi, turėdamas omeny vien tėvynės gerovę, pasižadėjo brolėną šelpti patarimais ir kalaviju.

Tačiau Jogaila pasirodė nevertas savo didžiojo tėvo sūnus. Jis iš prigimties negilaus proto ir silpno būdo, pakliuvęs dargi blogon savo motinos ir arčiau nežinomo istorijoj, bet labai blogų palinkimų žmogaus, Vaidilos įtakon, pridarė Lietuvai daug žalos; priėjo net prie šlykščiausių piktadarysčių.

Dalykas tame, kad Vaidilos Keistutis neapkentė už liežuvavimą ir žemą būdą. O tas, nemažiau neapkęsdamas, ir dar labiau bijodamas „Lietuvos liūto", ėmė įkalbinėti šiaudadūšiui Jogailai, kad, girdi, Keistučiui trūksta tik aukščiausio valdovo vardo: jo faktinai visi klauso ir gerbia, ir daug kas stebesi Trakų kunig. (Keistučio) nuolaidumu, kuomet, būtent, Lietuvai yra labiausiai reikalingas energiškas ir prityręs šeimininkas; pagaliau— Keistutis iš tikro manąs nuversti Jogailą nuo sosto.

Keistutis, baigdamas garbingą savo amžių, apie tai visai nemanė, bet Jogailai nesunku buvo įkalbėti.

Ir štai Jogaila pradeda išdaviko darbą varyti. Sudaro slaptą sutartį su aršiausiais savo tėvynės priešais — kryžiuočiais, prieš dėdę — Dievui siela kaltą, Keistutį.

Kryžiuočiai džiūgaudami pasinaudoja Lietuvos valdovų tarpe nesutikimais ir dabar, nebeturėdami pavojaus iš Jogailos, ėmė baisiai pulti, visa naikindami. Keistutis greit pastebi kieno Jogailos elgesį ir ima jį įtarti sus'rišus su vokiečiais; tačiau Vytautas savo jaunų dienų draugą Jogailą visuomet prieš savo tėvą užtardavo, nenorėdamas jokiu būdu tikėti, kad tasai drįstų susirišti su amžinais tėvynės priešais dargi dėdės nenaudai.

Galop pasirodė, kad iš tikro taip būta. Tuomet Keistutis puola Vilnių ir jį paima. Jogaila nieko panašaus nesitikėjo ir buvo suimtas su savo nedora motina (Julijona); pakliūvo taip pat Keistučio rankosna Vaidilą ir sutarties su križiuočiais originalas. Keistutis, didžiausiu visų džiaugsmu lydimas, paskelbtas Didžiuoju kunigaikščiu 1381 m.

Ko buvo vertas Jogaila, skaitytojai patys tepasako. Pasirodo vienok visai kitaip, negu imant protingai, reiktų manyti. Jogaila nebuvo perdaug nubaustas: prisiekęs iškilmingiausiai (paskum pamatysim, kiek buvo verta toji priesaika) nekelti kardo prieš savo dėdę ir jo klausyti, buvo iš kalėjimo paleistas ir gavo ne tik pilną laisvę, bet Vitebską bei Krėvę valdyti, kuriuos kadaise valdė jo tėvas Algirdas.

Ž.

Dainų šventė 1930 metois.

Sąryšy su Vytauto Didžiojo sukaktuvėmis 1930 m. vasarą (apie rugpiūčio vidurį) rengiama trečioji visos Lietuvos dainų šventė. Nesenai tam tikslui Šaulių Sąjungos salėj įvyko Muzikos ir Dainos centro sąjungos sukviestas susirinkimas. Dalyvavo iš visos Lietuvos suvažiavę 54 chorvedžiai-muzikai ir visų chorus turinčių visuomenės organizacijų atstovai. Šventėj dalyvauti jau užsirašė 86 provincijos chorai su, maždaug, 4.000 dainininkų. Užsirašinėjimas toliau tęsiamas Kauno muzikos mokykloj. Susirinkusieji susipažino su patiekta muzikos programa ir ją aprobavo. Muzikų komisiją sudaro: kompozitorius J. Bendorius (pirmininkas), J. Naujalis, J. Gruodis, A. Kačanauskas, J. Štarka ir kooptuotas N. Martinionis. Susirinkimas praėjo pakelta nuotaika ir patriotiškumo pilna vienybe. Susirinkimą sveikino Vyriausiojo Vytauto Didž. Komiteto pirminin. pulk. Brazulevičius. Susirinkimui pirmininkavo Kauno miesto burmistras p. J. Vileišis.

Vai tu, girele!

Vai tu, girele,
Vai tu, žalioji,
Dėl ko taip liūdi
Dieną naktelę?

Dėl ko taip liūdi
Dieną naktelę
Dėl ko neturi
Žalių lapelių?

Dėl to aš liūdžiu
Dieną naktelę,
Nes jau išskrenda
Raibi paukšteliai.

Nes jau išskrenda
Raibi paukšteliai,
Nes nebežaidžia
Linksmai žvėreliai.

Nes nebežaidžia
Linksmai žvėreliai,
Ir nedainuoja
Jau piemenėliai.

Dėl to neturiu
Žalių lapelių,
Nes jau ateina
Šalta žiemelė.

Nustok liūdėjus,
Aukšta girele!
Nustok dūmuojus
Apie žiemelę!

Praeis žiemelė,
Praeis šaltoji,
Ateis šiltoji,
Graži vasarėlė.

Išsprogs lapeliai
Tavo žalieji,
Sugrįš paukšteliai
Visi linksmieji.

Pradės vėl žaisti
Linksmai žvėreliai,
Pradės dainuoti
Ir piemenėliai.

J. Kuzminas.

KORESPONDENCIJOS.

Švenčionių apskr.

Sėniškis, Kaltinėnų vals. Apie mūsų sodžių „Viln. Ryt." 53 numer. tilpo p. Žibutės korespondencija, apsilenkianti su teisybe. Ten rašoma: „Atsiradus J. S—rui ir išmokinus savo vaikus gerti, ėmė tvirkti ir jaunimas" Sėniškio jaunimas tokių ištvirkėlių, kaip Sidabrai, neklauso ir nemano kausyti ir jiems pasiduoti. Kaip pirma taip ir dabar gražiai linksminasi ir žengia lietuvybės keliu. Iš- skyrus du ūkininkus, visi yra išsirašę „Vil. Ryt."

Jureivis.

Astraviškiai. Tverečiaus vals. Jau daugiau kaip dešimts metų, kaip čia veikė privatinė lietuvių „Ryto" mokykla, bet šiemet dar neveikia, nes įsikūrė lenkų valdiška, kurioje ir poterių moko lenkiškai. Tik čia gyviau veikia Šv. Kazmiero skyrius.

Bijūnėlis.

Kukutėliai. Tverečiaus vals. Šiemet čia kaip ir pernai veikia privatinė lietuvių „Ryto" mokykla su dviem mokytojais. Be to dar čia šiemet prie Ūkio Ratelio įsteigta javų valymo punktas. O šiaip jaunimas kiek užmigo; gal sulaukę rudens turėdami daugiau laiko, vėl ims darbuotis.

Šarka.

Didžiasalis. Tverečiaus vals. Daugelį metų gyvavusi „Ryto" mokykla ėma lyg žvaigždutė gęsti—priežastis netvirtintas mokytojas. Sodžiuje įsikūrė šiemet lenkų mokykla, *jos neprašė*. Trie to tenka paminėti, kad šiame sodžiuje gyvena senutė Šiaudinienė, turinti 96 m. amžiaus. Atrodo gan graži žilagalvė senutė tikro lietuviško tipo. Dar dirbti darbą gali, ir pora metų atgal, kaip pradėjo vartoti akinius. Moka daug senobinių lietuviškų dainelių, kurias ir dabar dar gali padainuoti.

Tautietis.

Reškutėnai, Kaltinėnų vals. 1925 m. 1926 m. Švenčionių inspektorius mėgino šaly „Ryto" mokyklos įkurti ir lenkišką mokyklą, bet mūsų žmonės bendromis jėgomis išlaikė savo mokyklą ir atsiųstieji lenkai mokytojai turėjo išvažiuoti. Bet šiemet ir vėl susilaukėme lenko mokytojo, kuriam inspektorius paskyrė mokyti III ir IV skyrių, o ligšioliniam mokytojui I ir II. Bet tėvai savo savo vaikų į aukštesnius kursus neleidžia reikalaudami lietuvių mokytojo. Todel nelabai tiksliai buvo paduoti faktai korespondencijoj Nr. 54.

Jurgis.

Radiškė, Kaltinėnų vals. Nedidelis tai sodžius, apie 20 ūkininkų; visi lietuviai. Per paskutinius dvejus metus žydai kirto mūsų apylinkėje miškus, tai radiškiečiai gerokai uždirbo, nors tiesą pasakius, tuo uždarbiu nepasinaudojo, nes visa sukišo tų pačių žydų kišenėn už degtinę. Kertant miškus dirbo visokių žydų ir rusų darbininkų, kurie per tą laiką sudemoralizavo mūsų jaunimą, o kai kurioms mergaitėms ir „atmintis" paliko. Dabar vėl atsirado naujas kovotojas už „laisvę", Ignas K. (jį vadina visi Ignalka). Vargšas apėjęs visur ir niekur negavęs vietos, kaip netikęs, buvo prisirašęs prie gudų „Hramados" Kazėnuose, bet ir iš ten išvytas. Mėgino įlįsti Šv. Kazimiero Draugidos skyriuosna, bet nepavyko; tuomet susidėjo su visokio plauko šnipeliais ir pasidarė uolus „Pirmyn" platintojas. Dabar nešiojasi to laikraštpalaikio pundus ir dalija žmonėms. O jei kas duoda „išgerc", išpasakoja, kaip buvo Vilniuj, kaip jį plečkaitininkai priėmė, pinigų davę ir t. t. žmonės jį visaip vadina: „tainiku", bolševiku", o mergaitės — „kelnių ieškotoju". Yra tai, žinoma, pusgalvis, iš kurio visi juokiasi ir varo laukan. Bet matyt plečkaitininkai jį skaito „knygnešiu".

Geriausiai betgi būtų, kad Ignalka, suradęs botagą, grįžtų vėl prie kiaulių.

Kaimynas.

Lydos apskr.

Kaniūkai, Benekainių vals. Čia rugpiūčio 25 d. buvo suvaidinta viešas vakaras „Ant bedugnės kranto". Kluonas, kuriame vaidinta buvo papuošta tautiškomis spalvomis ir ant durų oro pusėje parašyta: "Sveiki broliai lietuviai". Pasibaigus vaidinimui buvo sugiedotas tautos himnas. Tas pats vaidinimas buvo suvaidintas ir Veligaruose, Benekainių vals.

Raškinis.

Ramaškonys, Varanavo val. „Ryto" mokyklai koncesijos neduoda, jos vietoje turime valdišką. Tos mokyklos vedėja nusiskundžia, kad jos vaikai nesupranta. Tėvai nemato didelės naudos iš mokyklos ir vaikų neleidžia. Daug kas gavo krūvą „wezwanių" ir bausmių ir daug kas rengiasi eiti sėdėti; apie tai pareiškė ir inspektoratui. Mes norėjome įsisteigti savo ūkio ratelį, bet susirinkimui leidimo negavome. Dabar norėjo mums įsteigti „kółeczko", bet mes nenorėjome pristoti; per susirinkimą, besteigiant „Kółeczko", mūsų jaunimas gražiai padainavo lietuviškas daineles, kad inžinierius agronomas net pesčias iškeliavo.

Ūkininkas.

ŪKIO SKYRIUS.

Gelbėkite rugius.

Kadangi sniegas iškrito ant neįšalusios žemės, tai yra pavojus, kad rugiai gali iššusti, juo labiau, kad iš rudens buvo labai sužėlę. Norint išgelbėti rugius nuo iššutimo, reikia jie akėti. Akėti galima sprenžininėmis akėčiomis, nustačius jų dantis taip, kad išdraskytų tiktai sniegą ir nepakenktų želmenims

Kas neturi sprenžininių akėčių, tai gali vartoti paprastas akėčias, iš abiejų šalių tarp dantų įspraudus ir pririšus kuolus, maždaug 5 cm. storumo, kad akėčių dantys perdaug nesigilintų į žemę ir nepakenktų želmenims.

Kadangi dabar sniegas drėgnas, tai akėti gali nesiduoti. Bet jei pašaltų ir pasidarytų pluta, tai būtinai reikia rugius akėti viršuj nurodytu būdu, kad sudraskius tą plutą. Tuo būdu rugiams galima daug padėti ir apsaugoti nuo galutino iššutimo. Taigi ūkininkai, nesnauskite, juo labiau, kad dabar turite gražaus laiko.

Paskui gali būti per vėlu.

Įvairūs patarimai.

Klausimas. 1927 metais užvedėm bylą su valdžia, kurią vesti pavedėm advokatui. Liūdininkų tardymas buvo 1927 m. birželio mėnesio 6 dieną. No to laiko jau treti metai, bet ligi šioliai negauname jokio atsakymo. Kas tai gali būti per priežastis? Kiti užvedė bylas vėliau, bet jų bylos jau išėjo. Prašau patarti, kaip pagreitinus mūsų bylą ir kur tuo reikalu kreiptis?

Šlaitas.

Atsakymas. Kadangi bylą jau veda advokatas, tai visais reikalais reikia į jį kreiptis. Vis delto advokato vardas yra gvarantija, kad bylą sąžiningai veda.

Klausimas. Mūsų sodžius skirstosi į kolonijas. Matininko parėdymu, turį daugiau žemės ūkininkai visi paliko vietoje, nors palikti vietoje norėjo ir mažažemiai. Ar Lenkijaj yra toks įstatymas, sulig kurio palieka vietoje tiktai daugiau turinčius žemės?

Kopel malc.

Atsakymas. Įstatymo, kuris laike komasacijos darytų lengvatas daugiau turintiems žemės, nėra. Jei yra nepatenkintų matininko veikimu, tai gali skųstis į Žemės Tvarkomąją Komisiją (Urząd Ziemski).

Klausimas. Mūsų dėdės sūnus jau 11 metų kaip miręs ir nuo to laiko mes naudojomės jo žeme ir trobėsiais. Ar reikia užtvirtinti įsisenėjimo priežastis ir kur? Be to, kitas dėdės sūnus šios žemės paėmė vienas tiek, kiek mes trijuose, t. y. broliai. Tai gal mums visiems priklauso po lygią dalį, kaipo brolių vaikams?

A. K—bras.

Atsakymas. Yra įstatymas, sulig kurio jei kas naudojasi žeme 10 metų kaipo savininkas, tai ta žemė pereina jo nuosavybėn. Todel turite teisę tik prie tos žemės, kuria naudojotės.

Klausimas. Ar galima iš Ūkio Draugijos išreikalauti instruktorius ar specialisto šuliniams gręžti? Ir kiek tai kainotų?

Ūkio Ratelio narys.

Atsakymas. Kreipkitės tuo reikalu į Ūkio Draugiją. Vilnius, Didžioji (Wielka) 12.

Klausimas. Mūsų tėvas mirė 1928 m., turėdamas 96 metus amžiaus. Mes likome trys vaikai: 2 broliai ir sesuo. Po tėvo mirties sužinojome, kad visas judamasis ir nejudamasis turtas testamentu aprašytas seseriai. Sužinoję mes užprotestavome. Sesuo sako, kad užtvirtinta, bet mes neturime jokios žinios. Ar bus mums broliams pranešta apie tai? Kokiu būdu galima sužinoti, ar sesuo yra užtvirtinta, ar ne?

Nuskriausti broliai.

Atsakymas. Žinias apie testamento užtvirtinimą galima gauti tiktai Apygardos Teisme (Wydział Cywilny Sądu Okręgowego).

Klausimas. Mūsų sodžius nuo pasterunko 11 km. ir darant L. Š. K. D. skyriaus susirinkimą komendantas nepasitenkina, kad mes jam užmelduojam 3 dienom anksčiau, bet reikalauja, kad dar atsiųstume furmanką. Ar turi jis teisę reikalauti, kad jį parvežtume? Jei ne, tai prie ko tuo reikalo kreipties?

J. Gudas.

Atsakymas. Tamstų pareiga pranešti apie susirinkimą įstatų numatytu laiku, o policijos dalykas susirasti sau arklius. Jei jie reikalauja atsiųsti arklius, tai galite raštu pasiskųsti savo apskrities starostai.

Klausimas. Kaip galima išsigyti ir kokius vaistus vartoti dvokiančiojoj nosies slogoj, kuri mane jau antrus metus kankina?

Šarkakojis.

Atsakymas. Žiūr. pereitam num. „Sveikatos kampelį".

Klausimas. Kai aš užmigdinėju, tai mano galvoje pradeda ūžti ir taip pasidaro sunku, kad turiu tuojau nubusti. Pasakoja man, kad tai yra sloga, kurį kankina žmogų. Ar tai tiesa ir kaip ją galima išsigydyti?

Šarkakojis.

Atsakymas. Nuo įsisenėjusios slogos gali galvą skaudėti, bet, sprendžiant iš Tamstos aprašymo, turime čia greičiausiai reikalo su liga, nerviško paėjimo. Bus tai arba neurastenija (nervų suirimas) arba nemiga (Agrypnia), paeinanti iš nervų apsilpimo, iš rūpesnio. Nemiega taip pat tie, kurie ne laiku valgo ir ne laiku gula, kurie persidirba, seni girtuokliai. Kai kas negali užmigti kojoms šalta. Toks gali į pakojį lovoj pasidėti sau šiltą plytą. Ir aplamai, gali čia būti ir kokia kitokia liga, paeinanti iš organizmo apsilpimo. Nuo nemigos vaistų nepatartume vartoti, geriausiai — kreiptis pas gydytoją.

Klausimas. Prašau patarti, kas reikia daryti kai žmogaus veide auga t. v. inkštirai (tokie pučkeliai) ir kaip jie gydomi?

J. G.

Atsakymas. Reikia kūnas švariai laikyti, žiūrėti, kad viduriai tinkamai valytųsi. Nakčiai veidą išsitepti Lassaro pasta (iš vaistinės), rytą nusiprausti šiltu minkštu vandeniu su muilu.

Klausimas. Kas tai per ypatinga liga, nuo kurios žmonės nustoja kalbos, paskui tampa suparaližuoti. Kokie veiksniai prie to prisideda ir kaip ta liga gydoma?

K.

Atsakymas. Tai pareina nuo smagenų ar nuo nervų siūlelių ligos. Gal kartais įvyko kraujo išsiliejimas smagenyse nuo kraujo indelio plyšimo. Paralyžiaus priežastys dažniausiai pareina nuo sifilio, girtuokliavimo, senatvės, peršalimo. Sunku trumpai visa aprašyti. Tokioj bėdoj visuomet reikia gydytojo. Kai kada pavyksta ir įsisenėjęs paralyžius išgydyti.

Klausimas. Prašau patarti, kaip išlaikyti žalios kopūstų galvos iki pavasario? Girdėjau, kad užkasama žemėn, tik nežinau, kaip kasama: ar taip kad šaltis nesiektų, ar taip, kad kartu su žeme sušaltų. Kaip yra geriau?

Antanas Cepulis.

Atsakymas. Norint kopūstų galvos išlaikyti ligi pavasario, reikia jos išrauti su šaknimis. Paskui kasama sausoj vietoj duobė vieno metro gilumo, statoma nugenėtas kopūstų galvas viena prie kitos eile, o po to apipilama sausu smėlia taip, kad dar ant viršaus galvų būtų plonas smėlio sluoksnelis (maždaug per du pirštų). Paskui vėl stato kitą kopūstų eilę šaknimis aukštyn ir vėl užpila smėliu. Taip sudėti kopūstai gali gana ilgai išbūti nesugedę. Jeigu norima daugiau kopūstų panašiu būdu išlaikyti, tai reikia jie sudėti į kelias tokias duobes.

Nepriklausomoj Lietuvoj.

Lietuvos prekybos sutartis su Vengrija.

Nesenai Kaune buvo pasirašyta prekybos sutartis su Vengrija. Ta proga, Lietuvos užsienių ministeris d-ras Zaunius suruošė pusryčius, kuriuose dalyvavo Vengrijos chargè d'affaires p. Jungert, garbės konsulas p. Dobkevičius ir aukštieji užsienių reikalų ministerijos valdininkai.

Centralinė kariuomenės biblioteka.

Nesenai centralinė Lietuvos armijos biblioteka persikėlė naujan butan. Biblioteka turi 10,000 knygų, ir daugybę žurnalų ir laikraščių, kuriomis naudojasi išimtinai Lietuvos armijos karininkai. Biblioteką veda žymus mūsų literatūros bibliografas majoras Ružancovas.

„Mūsų Vilnius“ eis dažniau.

Mėnesinio Vilniui Vaduoti Sąjungos žurnalo šiomis dienomis išėjo 12—metinis numeris. Žurnalas pradėtas leisti pereitais metais lapkričio mėn., nedidelio formato, 32 pusl. Paskutinis nr. jau turi virš 50 pusl., gausiai iliustruotas, pripildytas įdomios apie Vilnių ir Rytų Lietuvą medžiagos. Nuo pradžios 1930 m. žurnalas ketinamas leisti du kart per savaitę.

Vokiečių knechtas nubaustas.

Atvaduotame iš okupacijos Klaipėdos krešte atsiranda dar vienur kitur pasiilgusių Vaterlando vokiečių, kurie kartais viešai įžeidžia Lietuvos valstybę. Taip pav., rugpiūčio 15 d. Rogulių pradžios mokyklos mokytojas vokietis Weiss įžeidė Lietuvos vėliavą. Už tą biaurų darbą gubernatorius Merkys nubaudė vokietį 7 dienomis arešto.

Lietuvos armijos 11-kos metų veikimo sukaktuvės.

Šio mėn. pabaigoj ruošiamos Lietuvos armijos 11-kos veikimo metų sukaktuvės. Jos bus visoje armijoje minimos labai iškilmingai. Lietuvos armija buvo pradėta organizuoti 1918 metais lapkričio mėn. Vilniuje.

Amerikos lietuviai dalyvaus Vytauto Didžiojo mirties sukaktuvėse.

Laikraščiai praneša, kad žinomoji garlaivių bendrovė „Baltic Amerika“ daranti specialų prisiruošimą pervežti didesnį Amerikos lietuvių skaičių Nepr. Lietuvon, kur jie bendrai dalyvaus Vytauto Didž. 500 m. mirties sukaktuvėse. Be to ta pati linija žadanti išleisti tam tikslui specialę brošiūrą, kurios bus atspausdinta 50.000 egzempliorių. Ta brošiūra bus paskirta Vytauto Didžiojo atminčiai.

Vytauto sukaktuves ruošia ir Klaipėdiečiai.

Klaipėda, kaip ir visas Lietuvos kraštas, ruošiasi minėti Vytauto Didžiojo mirties sukaktuves. Tam tikslui jau sudarytas Komitetas. Tarp kitų dalykų Klaipėdos Komitetas žadąs pastatyti „Tautos Namus“ Klaipėdoje, kur būtų patalpintas ir Klaipėdos krašto tautinis lietuvių muziejus.

Kudirkos mirties sukaktuves minėjo visa Lietuva.

Kaip praneša laikraščiai, Kudirkos 30 ties metų mirties sukaktuves minėjo, netik Kaune, bet jos buvo plačiai apvaikščiojamos ir visoje Lietuvoje.

Klaipėdos žvejybos rūmų atidarymas.

Šio mėn. 13 d. įvyko Klaipėdos krašto žvejybos rūmų atidarymas ir pirmas šitų rūmų posėdis. Į atidarymą buvo atvykę Klaipėdas Krašto gubernatorius p. Merkys, direktorijos pirmininkas p, Kadgynas, direktorijos nariai p. Vorbeck, Reizgys ir Žigaudas, uosto direkcijos pirmininkas inž. Visockis, miesto vyriausias burmistras dr. Grabovas, spaudos atstovai ir daug svečių. Posėdį atidarė p. Toliušis, dėkodamas atvykusiems ir pažymėdamas, kad savo atsilankymu aukštieji svečiai parodė savo susidomėjimą nauja įstaiga. Toliau jis pareiškė vilties, kad ir ateity Klaipėdos krašto žvejų interesais bus rūpintasi, teikiant paramos žvejyboş rūmų darbams. Po to kalbėdamas Klaipėdos krašto gubernatorius p. Merkys, nurodė, kad gyvendami prie jūros susiduriame su žvejyba. Gana turtingą gamtos turtais pajūrį reikia tiksliau išnaudoti. Tam reikia organizuoti šių natūralių turtų eksploatavimą. Klaipėdos krašto žvejų rūmų tikslas esąs bendromis jėgomis išvystyti ir suorganizuoti Lietuvos jūroj žvejybą, kuri gali duoti kraštui daug pelno.

Žvejybos išvystymas Lietuvos pajūry Lietuvos vyriausybei labai rūpi, ir ji rems visus šiuo reikalu gerus ir naudingus sumanymus. Baigdamas savo kaibą, p. gubernatorius tarė: „Aš, pabrėždamas, dar kartą, ypatingą geros žvejybos išsivystymo svarbą linkiu Lietuvos žvejams bendromis jėgomis vystyti savo užsiėmimą gimtojo krašto ir visos. valstybės naudai“.

Toliau naują įstaigą trumpomis kalbomis sveikino direktorijos pirmininkas p. Kadgynas uosto direkcijos pirmininkas inž. Visockis, miesto burmistras dr. Grabovas ir kiti. Žvejybos rūmų vardu atstovas Plennis pareiškė padėką direktorijai už žvejybos rūmų įstatymo sudarymą, seimeliui už to įstatymo priėmimą ir p. gubernatoriui — už patvirtinimą.

Tunelis po Kauno miestu.

Laikraščiai praneša, kad Kauno miesto taryba svarstanti požeminio tunelio pravedimo Kauno mieste klausimą. Tunelis jungtų dvi svarbiausias miesto gatves ir eitų po Žaliuoju kalnu. Tuo klausimu turi išsitarti žinovai—inžinieriai.

Kultūrinis Lietuvos su Sovietų Rusija susiartinimas.

Šiomis dienomis Lietuvos vyriausybė užtvirtino Lietuvos ir Sovietų Rusijos kultūrinio susiartinimo įstatus. Panaši susiartinimo Draugija jau nuo seniau veikia Latvijoje.

Vieton „Saulės“—Valstybinė Gimnazija.

Nesenai privatinės „Saulės“ gimnazijos Utenoje mokiniai sustreikavo reikalaudami suvalstybinti gimnaziją. Del to streiko vyriausybės parėdymu „Saulės“ gimnazija Utenoje tapo uždaryta, o jos vieton įsteigta valstybinė gimnazija.

Prisiminė.

Šio mėn. 11 dieną Miesto Storastijos parėdymu buvo sukonfiskuotas „Vilniaus Rytojaus“ Nr. 55. Apie tą sukonfiskavimą lenkų laikraščiai nieko neparašė ir tik 10 dienų praėjus būtent pereitą trečiadienį „Kur. Wil.“ ir „Dz. Wil.“ pranešė nei iš šio nei iš to, kad vakar, suprask antradienį, buvo sukonfiskuotas „Vilniaus Rytojus“. Kam tos žinios reikalingos, sunku pasakyti.

Kalėdų atostogos mokyklose.

Lenkijos Švietimo ministerio parėdymu šiemet vidurinėse ir pradžios mokyklose Kalėdų atostogos prasidės gruomėn. 21 dieną. Mokslas po Naujų metų prasidės sausio mėn. 4 dieną.

Padėka.

Kunigui Pranui Bieliauskui, paaukojusiam Liet. Šv. Kazimiero D-jos skaityklai 45 knygas, nuoširdžiai taria ačiū

L. Šv. Kaz. D-jos Centro Valdyba.

VIETOS KRONIKA.

Gudų-Sanatorių Akademije.

Š. m. lapkričio 17 d. gudų gimnazijos bute įvyko akademija gudų veikėjo Ivano Luckevičiaus dešimties metų mirties sukaktuvių paminėjimui. Ivanas Luckevičius yra miręs 1919 m. rugpiūčio mėn. 20 d. Mažas netikslumas!

Pačta siunčiamais pakvietimais ton akademijon buvo prašyti tarp kitų ir lietuviai. Kas susiprato, kame dalykas, nepasinaudojo kvietimais, tačiau keletas nuvyko.

Akademiją atidarė prakalbą gimnazijos direktorius R. Astroŭski, pagarsėjęs „Hramados“ byloje, dabar sanatorius. Referatą apie Ivano Luckevičiaus gyvenimą ir darbuotę skaitė stud. Stanislovas Stankevičius. Palietęs mirusio Ivano Luckevičiaus santykius didžiojo karo metu su lietuviais Vilniuje, tarp kitų nesąmonių taip pasakė: „Kuomet vokiečiai įkūrė Tarybą, Ivanas Luckevičius jon nėjo, nes Taryba buvo organizuojama gudų nenaudai“. Lietuviai, iš mandagumo netik neužprotestavo, bet vienas jų net prabilo iš estrados. Kad taip kalba gudai *sanatoriai*, mums visai nenuostabu. Kiekvienas doras žmogus žino, jog Lietuva atsistojo ant savų kojų dėka savo tautos pasiryžimams ir pasišventimams, o ne vokiečių malonei. Tikime, kad ir gudų tauta nekitaip mano.

Sensacinės paskalos.

Varšuvos, o paskui ir Vilniaus lenkų spauda paleido žinių, kad prof. Voldemaras kreipėsis į Vilniaus Univertiteto senatą, prašydamas leisti jam dėstyti Lietuvos istoriją Vilniaus Universitete. Vilniškė lenkų spauda, paduodama tą žinią, prideda ir savo charakteringas pastabas. Taip bebekų organas „Kur. Wil.“ užginčija iš patikimo šaltinio, kad prof. Voldemaras nesikreipęs į Vilniaus Universitetą ir *tik galįs tai padaryti*. Po to daro pastabą, kad lenkų valdžia sutiktų įsileisti prof. Voldemarą ir duotų jam „kartę pobytu“. Žinoma, visos šios žinios yra gryniausi prasimanymai, kuriuos fabrikuoja įvairios lenkų spaudos agencijos, kurios, neturėdamos kas daro, užsiima paskalų (pletkų) nešiojimu.

Sužinoję apie šitokios rūšies prasimanymus prof. Voldemaras pareiškė spaudai, kad tai yra gryniausia provokacija, nukreipta prieš jo asmenį. Prie to pareiškė, kad nemanąs niekur važiuoti iš Lietuvos.

Mirė Vilniaus krašto lietuvis.

Laikraščių pranešimu, šio mėnesio Kauno miesto ligoninėje mirė ilgai sirgęs džiovos liga *Jonas Šekštelis*, buvęs Lietuvos kariuomenės savanoris. Velionis yra kilęs iš Daukšių kaimo, Švenčionių valsč. Jis yra tikras brolis lietuvių mokytojo Vlado Šekštelio.

Gardine uždarytas gudų atstovų klubas.

Šiomis dienomis lenkų policija padariusi Gardine gudų atstovų klubo sekreterijate kratą, sekretarijatą uždarė ir jo vedėją suėmė. Byla perduota teismo prokuratūrai.

Silpnas Dūkšto „kunigaikštis“.

Dūkšte, kaip žinome, gyvena keliolika gelžkeliečių ir keletas valdininkų. Jie, nenorėdami lankytis parapijos bažnyčion, kurioje ir jiems buvo skiriamas laikas pamaldoms, pradėjo statyti sau koplyiėlę, gavo ir kun. St. Kodel ta koplyčia ten statoma, apie tai gerai žino vietos gyventojai. Ir tas į akis metasi, kad tuo rūpinasi tik gelžkeliečiai valdininkai ir vienas kitas sulenkėjęs lietuvis. Del tos koplyčios jau senai vedama spaudoje ginčai. Štai ir pereitą antradienį „Słowo“ įsidėjo p. V. Rutkevičiaus laišką, kuriame jis karštai gina tos koplyčios reikalus, o laiško gale pasisako esąs „Lietuvos kunigaikščių Vytenio ir Buivydo (?) ainis.

Silpnas senųjų Lietuvos kunigaikščių ainis, jeigu dedasi su tais, kurie veikia kaip tik ne lietuvių naudai. Prabočiai tikriausiai išsižadėtų tokio ainio, nors jis jiems įrodinėtų neginčijamais dokumentais.

Redakcijos atsakymai.

P. Mokiniui. Kreipkitės į Šv. Kazimiero draugijos centro valdybą. Vilnius Didžioji (Wielka) 12. Dabar netilps, nes neparašyta, kada buvo vakarėlis. Lauksime kitos korespondencijos.

P. Draugui. Esate labai nekantrūs; jau tur būt tilpo. Už „Viln. Ryt.“ reikia mokėti, o laukti, kol pralobsite, administracija negalės; bet to ir prenumerata labai maža, metams tik 4 auksinai.

P. Kaimynui. Korespondenciją gavome. Bet del vietos stokos turėjome ją sutrumpinti.

P. Sakalėliui. Korespondencijas sutrumpinę įdėjome. Ačiū. „Iš Tverečiaus padangės“ tilpa šiame num. Rašant prašytum numeruoti puslapius, nes sunku susiorientuoti.

Jureivis. Vieną korospondenciją dedame. Antra netilps, nes joje nieko nėra gero, o vien apie jaunimo tamsumą. Gal Tamsta būdamas jų kaimynu paragintum nelaimingą jaunimą prie šviesos, pav., kad ir laikraščius užsakant.

Leidėjas ir Atsak. Redaktorius Julius Navikas. „RUCH“ Spaustuvė, Totorių g.